

УДК 338.516.4:664.1

JEL Q11, Q13

Світовий ринок цукру та місце України на ньому

Пархоменко Л. М.

ІНЦ «Інститут аграрної економіки»

E-mail: 240779@ukr.net

Пархоменко Л. М. Світовий ринок цукру та місце України на ньому. Економіка та управління АПК. 2025. № 1. С. 116–127.

Parkhomenko L. The world sugar market and Ukraine's place in it. AIC Economics and Management. 2025. № 1. PP. 116–127.

Рукопис отримано: 28.03.2025 р.

Прийнято: 15.04.2025 р.

Затверджено до друку: 22.05.2025 р.

doi: 10.33245/2310-9262-2025-197-1-116-127

У статті проаналізовано поточну кон'юнктуру світового ринку цукру, зокрема аналіз виробництва та споживання цукру, експорту та імпорту, цінову ситуацію на світових біржах як на буряковий цукор, так і на цукор з тростини. Окреслено, що вплив України на світовий ринок цукру є незначним, адже частка її у загальносвітовому виробництві ледь перевищує 1 %.

Встановлено, що найбільші виробники цукру у світі це – Бразилія, Індія, ЄС, Китай і Таїланд, частка яких у світовому виробництві щороку досягає 60 %. В окремі роки до п'ятірки можуть входити інші країни, зокрема США та Пакистан, саме перша п'ятірка є визначальною з точки зору світової кон'юнктури.

Автором наголошено, що основними світовими виробниками тростинного цукру є Бразилія та Індія, а найбільшим виробником цукрових буряків, і, відповідно, бурякового цукру є країни Європейського Союзу. Автором зазначено, що Китай і США поєднують вирощування цукрових буряків та цукрової тростини і, відповідно, виробництво цукру з них. Аргументовано, що збереження цукрового буряківництва, незважаючи на більш дешеву тростину, є відображенням загальносвітових тенденцій протистояння бурякового та тростинного цукровиробництва і свідчить про стратегічне значення цукрових буряків у збереженні балансу сільськогосподарського виробництва.

Виділено серед основних країн-експортерів Бразилію, яка кілька десятиліть поспіль є світовим лідером за експортом цукру та традиційно експортує 60-75 % виробленого цукру. Коливання значення цього показника залежить від обсягів внутрішнього виробництва та ситуації на світовому ринку.

Встановлено, що на світовому ринку протягом останніх п'яти років світові ціни на цукор білий та цукор-сирець підвищилися майже удвічі. Прогнозується зростання світової ціни на цукор, що обумовлено зниженням виробництва цукросировини та цукру в Бразилії через затяжну посуху та збільшення обсягів використання цукрової тростини для виробництва етанолу в цій країні.

Зроблено висновок, що для подальшого розвитку вітчизняного ринку цукру необхідно активізувати торгівлю солодким продуктом, здійснювати пошук власної ніші на світовому цукровому ринку, маючи потребу в цьому й потенційні можливості. Обґрунтовано, що на державному рівні слід визначитися щодо місця України у світовому виробництві цукру, можливостей експорту, конкурентоспроможності вітчизняної цукрової продукції на світовому ринку з тим, щоб розробити експортно-імпорتنу політику щодо цього стратегічно важливого для країни продукту на перспективу.

Ключові слова: світовий ринок цукру, виробництво, споживання, експорт, імпорт, ціни.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Світовий ринок цукру є одним з найважливіших у системі продовольчих ринків [1]. Істотна роль у розв'язанні світової продовольчої проблеми відводиться цукру як одному з найбільш енергомістких і швидко засвоюваних продуктів. Окрім цього, цукор є обов'язковим компонентом повсякденного раціону та використовується у багатьох галузях народного господарства. Тому країни, які виробляють достатні обсяги цукру, забезпечують власну економічну і продовольчу незалежність. Зазначимо, що на сьогодні світовий ринок цукру перебуває в мінливих економічних умовах, однак характеризується відносною стабільністю.

За прогнозами міжнародної Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), в наступному десятилітті світове виробництво цукру зросте на 14 % і сягатиме 202,1 млн т до 2033 року. Прогнозний обсяг споживання в 2033 р. досягне 198,3 млн т, порівняно із 177,9 млн т, одержаними у 2024 році [2].

Вивченням стану кон'юнктури світового та внутрішнього українського ринку цукру займаються вітчизняні науковці та практики. Для вітчизняної практики становлять інтерес дослідження з аналізу кон'юнктури світового ринку цукру, обґрунтування стратегічних напрямів розвитку і конкретних заходів щодо перспектив розвитку досліджуваного ринку в сучасних умовах [3-5]. Так, В. Боднар [6] у своїх дослідженнях висвітлює питання лібералізації ринку цукру в країнах ЄС та наслідки від цього процесу для вітчизняного ринку цукру. Комплексному аналізу поточної кон'юнктури і прогнозу ринків аграрної продукції та, зокрема, вітчизняного ринку цукру присвятили дослідження науковці ННЦ «Інститут аграрної економіки» [7-10]. Окрім цього, цінним в наукових дослідженнях в аспекті використання обґрунтованих науково-методичних підходів є проведення кон'юнктурного аналізу ринку цукру [11-12].

У праці [13] дослідники Т. Чорна, Н. Гусятинська представили результати дослідження світових та вітчизняних тенденцій виробництва й споживання цукру, окреслили перспективи вітчизняних цукровиробників щодо задоволення споживчого попиту та підвищення конкурентоздатності вітчизняної продукції. Вітчизняні науковці у публікаціях [14-15] проаналізували окремі параметри кон'юнктури світового ринку цукру, дослідили особливості кон'юнктури ринку цукру в Україні та його експортно-імпортний по-

тенціал в умовах макроекономічних та геополітичних збурень. О. Красняк та С. Амонс у праці [16] проаналізували тенденції експортно-імпортного обігу цукру та визначили особливості його виробництва та реалізації в Україні.

Отже, зважаючи на динамічний характер змін і окреслених проблем, питання дослідження проблем кон'юнктури світового та вітчизняного ринку цукру залишаються вкрай актуальними і потребують подальшого вивчення та адаптації до сучасних умов господарювання.

Поділяємо думку О. Коваленка, Л. Ященка [17], що ринок цукру України перебуває у тісному взаємозв'язку зі світовим ринком цукру, оскільки ціни українських виробників впливають не тільки циклічність розвитку внутрішнього ринку, а й циклічність світового ринку цукру, що підтверджує тісний зв'язок між змінами у цінах вітчизняних виробників та змінами у світовому споживанні, а також змінами біржових цін на цукор за обмінним курсом.

Вважаємо, що пріоритетним завданням розвитку ринку цукру України є не лише забезпечення внутрішніх потреб країни у цукрі, а й вихід на світові ринки з цим продуктом, адаптація до європейського законодавства та світового рівня стандартизації продукції [18]. Очевидно, що одним із основних шляхів розвитку вітчизняного ринку цукру є забезпечення стабільного експорту вітчизняного цукру, це, своєю чергою, дасть змогу розвантажити ринок та збільшити прибутки підприємств бурякоцукрової галузі за рахунок надходжень від валютних операцій, що в умовах війни надважливо для поповнення державного бюджету.

Зважаючи на формування поточного профіциту цукру в світі, потребує подальшого дослідження визначення місця вітчизняного цукрового ринку на світовому ринку та обґрунтування стратегічних напрямів розвитку ринку цукру України із урахуванням стану кон'юнктури світового ринку та виробничих можливостей бурякоцукрової галузі країни.

Мета дослідження. Метою статті є проведення аналізу тенденцій розвитку кон'юнктури світового ринку цукру та обґрунтування перспектив розвитку ринку бурякового і тростинного цукру та визначення місця України на ньому з урахуванням можливостей реалізації виробничого потенціалу бурякоцукрової галузі.

Матеріал і методи дослідження. Методологічною основою дослідження є науковий

метод пізнання та системний, комплексний, диференційований підходи до вивчення економічних процесів, фундаментальні дослідження вітчизняних і зарубіжних учених з проблем кон'юнктури світового та вітчизняного ринку цукру, аналітичні матеріали Національної асоціації цукровиків України «Укрцукор», законодавча, нормативна та статистична бази України та Продовольчої і сільськогосподарської організації ООН.

Для реалізації поставлених у дослідженні завдань використовувалися: монографічний та абстрактно-логічний методи - у процесі узагальнення літератури, формування завдань, результатів і висновків дослідження; метод системного аналізу і графічний – для комплексного вивчення сучасного стану світового та вітчизняного ринку цукру та визначення факторів, що на нього впливають; статистико-економічний метод – для оброблення статистичної інформації, зокрема, визначення динаміки виробництва, споживання, експорту та імпорту цукру у розрізі основних країн виробників цукру.

Результати дослідження та обговорення. Світовий ринок цукру прийнято вважати одним із найбільш досконалих і прогнозованих, що зумовлюється кількома факторами. По-перше, цукор – життєво необхідний і найбільш популярний серед населення планети продукт харчування. По-друге, вирощування цукрової сировини – цукрової тростини і цукрових буряків, з огляду на природно-кліматичні умови можливо не на всій території світу, і по-третє, цукор – продукт для довгострокового зберігання та транспортування. Разом із тим, за переважного лідерства певної групи країн в експорті чи імпорті цукру цей ринок не є абсолютно монополізованим. Кон'юнктура цін на ньому достатньо прогнозована, оскільки тісно пов'язана з обсягами виробництва, запасами і попитом на світовому ринку цукру, цінами на внутрішніх ринках країн-експортерів.

Багато з країн, що є великими імпортерами або експортерами цукру, відстежують тенденції світового ринку та власні позиції на ньому. Щодо України, то до набуття суверенітету вона не була окремим суб'єктом ринку, її потенціал враховувався лише у складі СРСР, а пізніше – СНД. Нещодавно у міжнародних оглядах ринку цукру з'явилися перші відомості щодо України. Разом із тим наша країна докладає недостатньо зусиль для активізації торгівлі, пошуку своєї ніші на міжнародному цукровому ринку, маючи потребу в цьому й потенційні можливості. Саме це вимагає ви-

значитися на державному рівні щодо місця України у світовому виробництві цукру, можливостей експорту, конкурентоспроможності вітчизняної цукрової продукції на світовому ринку, з тим, щоб розробити експортно-імпортну політику щодо цього стратегічно важливого для країни продукту на перспективу.

Цукор як цінний харчовий високоенергетичний продукт необхідний для забезпечення життєдіяльності людини як такої, що має високу калорійність – 398 ккал на 100 г. Зазначимо, що понад 50 % цукру споживається у вигляді цукровмісних харчових продуктів: кондитерських і хлібобулочних виробів, морозива, джемів, а також солодких безалкогольних напоїв.

Серед основних видів рослин, які містять значну кількість цукрози, промислове значення надається цукровій тростині, цукровим бурякам, цукровому сорго, цукровим клену і пальмам та ін. Вони є промисловими цукровими носіями, водночас на цукрову тростину та цукрові буряки припадає найбільша частина світового виробництва цукру.

Цукрова тростина є основним цукровим носієм тропічних країн, хоча також може вирощуватися в районах сухих субтропіків на полях зі штучним зволоженням. Основні зони вирощування – Південна, Центральна та, частково, Північна Америка, країни Південної та Південно-Східної Азії, Австралія та південь Африки.

Цукрова тростина вміщує 73–76 % води та 24–27 % сухих речовин. Цукристість її становить 12–14 %. Як багаторічна рослина тростина, що висаджується один раз, дає можливість одержувати кілька врожаїв. Так, від однієї висадки отримують 3–4 врожаї та після цього проводять нові посадки, що формує її економічну привабливість. Урожайність цукрової тростини без зволоження 40–50 т/га, при зволоженні – до 90 т/га [19].

Специфічна характеристика цукрової тростини – це нетривалий час від збирання до промислової переробки (цукрова тростина має бути перероблена упродовж однієї доби), для запобігання швидкого розпаду цукрози (в середньому 0,8 % за добу).

Відомо, що три чверті світового обсягу цукру виробляється із цукрової тростини. Така ситуація пояснюється такими причинами:

1. Цукрова тростина має вищі порівняно із цукровими буряками урожайність та вихід цукру з гектара, а також відносно невисокі витрати виробництва.

2. Перевагою цукрової тростини як сировини є також більша тривалість періоду зби-

рання та перероблення, що дає змогу подовжити тривалість виробничого сезону.

На сьогодні цукор виробляють понад 120 країн світу. Традиційно виокремлюють три основні регіони його виробництва: Північна півкуля, до якої належать країни-виробники бурякового цукру в Європі, Північній Америці, Центральній Азії та Північній Африці; екваторіальний регіон, країни-виробники тростинного цукру в Азії, Північній та Центральній Америці, Африці; Південна півкуля, де зосереджені країни виробники тростинного цукру в Південній Америці, Південній Африці та Океанії.

П'ять найбільших виробників цукру у світі це – Бразилія, Індія, ЄС, Китай і Таїланд (табл. 1), частка яких у світовому виробництві щороку досягає 60 %. В окремі роки до п'ятірки можуть входити інші країни, зокрема США та Пакистан, саме перша п'ятірка є визначальною з точки зору світової кон'юнктури.

Важливо наголосити, що Бразилія й Індія належать до основних виробників тростинного цукру та їх взаємодія є вирішальною з точки зору пропозиції у цьому сегменті. Країни ЄС є найбільшим світовим виробником як цукрових буряків, так і, відповідно, бурякового цукру. Водночас Китай і США поєднують вирощування цукрових буряків та цукрової тростини і, відповідно, виробництво цукру з них. Збереження у цих країнах цукрового буряківництва, незважаючи на

більш дешеву тростину, є відображенням загальносвітових тенденцій протистояння бурякового та тростинного цукровиробництва і свідчить про стратегічне значення цукрових буряків у збереженні балансу сільськогосподарського виробництва.

Наведені в таблиці 1 дані свідчать, що в основних країнах-виробниках збільшуються обсяги виробництва цукру. Так, за період 2019/20 – 2023/24 МР у Бразилії вони зросли на 38,6 %, Індії – на 24,6 %. Обсяги виробництва цукру в ЄС у 2023/24 МР становлять 15,48 млн т, що на 9,2 % менше 2019/20 МР, це зумовлено несприятливими погодними умовами вирощування цукрових буряків.

Бразилія традиційно експортує 60-75 % виробленого цукру. Коливання цього показника залежить від обсягів внутрішнього виробництва та ситуації на світовому ринку. Кілька десятиліть поспіль країна є світовим лідером за експортом цукру (табл. 2).

Наведені дані таблиці 2 демонструють, що у 2023/24 МР Бразилія реалізувала на світовому ринку 32,99 млн т цукру, Таїланд, другий світовий експортер цукру – 12,0 млн т, Індія – 7,0 млн т. Країни Європейського Союзу у 2023/24 МР експортували 0,91 млн т цукру, що відповідає рівню минулорічного показника.

За період аналізу обсяги світового імпорту цукру-сирцю протягом 2019/20-2023/24 МР збільшився на 9,8 %, або на 5,27 млн т – до 59,01 млн т у 2023/24 МР (табл. 3).

Таблиця 1 – Виробництво цукру у світі, млн т

Країна	Маркетинговий рік					Частка, %	2023/24 до 2019/20, %
	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24		
Бразилія	30,30	42,05	35,45	38,05	42,01	22,4	138,6
Індія	28,90	33,76	36,88	32,00	36,00	19,2	124,6
ЄС	17,04	15,22	16,58	14,71	15,48	8,2	90,8
Китай	10,40	10,60	9,60	8,96	10,00	5,3	96,2
Таїланд	8,29	7,59	10,16	11,06	11,20	6,0	135,1
США	7,39	8,38	8,31	8,39	8,37	4,5	113,3
Пакистан	5,34	6,51	7,56	6,86	7,11	3,8	133,1
Мексика	5,60	6,06	6,56	5,54	6,25	3,3	111,6
Австралія	4,29	4,34	4,12	4,20	4,40	2,3	102,6
Україна	1,64	1,24	1,45	1,33	1,82	1,0	111,0
Інші	47,41	44,35	44,03	44,2	45,26	24,0	95,50
Всього	166,6	180,1	180,7	175,3	187,9	100,0	112,8

Джерело: розраховано за даними USDA Foreign Agricultural Service [20].

Таблиця 2 – Експорт цукру у світі, млн т

Країна	Маркетинговий рік					Частка, %	2023/24 до 2019/20 %
	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24		
Бразилія	19,28	32,15	25,95	28,20	32,99	45,8	171,1
Таїланд	6,70	3,74	7,01	9,50	12,00	16,6	179,1
Індія	5,80	8,41	11,93	7,43	7,00	9,7	120,7
Австралія	3,60	3,40	3,12	3,25	3,60	5,0	100,0
Гватемала	1,86	1,40	1,65	1,66	1,66	2,3	89,2
Мексика	1,29	1,24	1,78	1,07	1,38	1,9	107,0
ОАЕ	0,19	0,79	0,91	0,94	0,96	1,3	505,3
ЄС	1,46	1,28	1,22	0,91	0,91	1,3	62,3
Південна Африка	1,45	1,01	0,55	0,72	0,65	0,9	44,8
Марокко	0,66	0,68	0,78	0,71	0,78	1,1	118,2
Україна	0,13	0,06	0,07	0,71	0,25	0,3	192,3
Інші	8,40	7,60	7,64	6,69	7,36	10,21	87,62
Всього	53,54	63,86	64,80	64,32	72,10	100	134,7

Джерело: розраховано за даними USDA Foreign Agricultural Service [20].

Таблиця 3 – Імпорт цукру у світі, млн т

Країна	Маркетинговий рік					Частка, %	2023/24 до 2019/20 %
	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24		
Індонезія	4,76	6,12	5,47	5,80	5,63	9,5	118,3
Китай	3,81	6,38	5,00	3,80	5,00	8,5	131,2
США	3,78	2,92	3,31	3,15	2,99	5,1	79,1
Бангладеш	2,40	2,32	2,86	2,09	2,70	4,6	112,5
ЄС	2,24	1,79	2,00	3,00	2,50	4,2	111,6
Малайзія	1,97	2,14	1,96	2,13	2,34	4,0	118,8
Алжир	2,47	2,26	2,25	1,99	2,30	3,9	93,1
Південна Корея	1,93	1,93	1,98	1,82	2,03	3,4	105,2
Саудівська Аравія	1,42	1,49	1,52	1,86	1,95	3,3	137,3
Нігерія	1,89	1,88	1,93	1,95	1,93	3,3	102,1
Інші	16,12	16,14	15,32	16,47	15,64	26,5	97,0
Всього	53,74	59,1	55,93	57,41	59,01	100	109,8

Джерело: розраховано за даними USDA Foreign Agricultural Service [20].

Водночас відбулося зменшення обсягів імпорту цукру: за досліджуваний період 2019-2024 рр. було зафіксовано зменшення в США на 20,9 % – до 2,99 млн тонн. Подібна ситуація спостерігалася і в Алжирі, Судані та деяких інших країнах світу. Це пов'язано зі зростанням обсягів власного виробництва в згаданих країнах і досягненням забезпечення попиту на ринках.

Загалом структура імпортерів цукру за досліджуваний період особливо не змінюється. Так, за результатами 2023/24 маркетингового сезону, основними імпортерами цукру стали: Індонезія – 9,5 % загального імпорту, Китай – 8,5 %, США – 5,1 %, Бангладеш – 4,6 %, ЄС – 4,2 %, Малайзія – 4,0 %, Алжир – 3,9 %, Південна Корея – 3,4 %, Саудівська

Аравія та Нігерія по 3,3 % на країну та ОАЕ – 3,2 %. У цілому на згадані країни припадає 53 % імпорتنних операцій за поточний сезон.

За досліджуваний період 2019-2024 рр. суттєво зросла імпортозалежність на ринку цукру таких країн, як Китай – на 31,2 %, до 5,0 млн т, Індонезія – на 18,3 %, до 5,63 млн т, Саудівська Аравія – на 37,3 %, до 1,95 млн т, ОАЕ – на 150,7 %, до 1,88 млн т, Ефіопія – на 260,5 %, понад 1,55 млн тонн.

У цілому інші країни почали скорочувати завезення імпортного цукру-сирцю, оскільки збільшують обсяги власного виробництва.

Відомо, що у світі в 2023/24 МР було спожито 180,05 млн т цукру, що на 8,8 млн т більше, ніж у 2019/20 МР та на 2,1 % більше, ніж у попередньому маркетинговому році (табл. 4).

Слід зазначити, що у світі відбувається перевиробництво цукру четвертий рік поспіль. Так, у 2023/24 МР виробництво перевищило споживання на 4,4 %, а за результатами 2020/21 маркетингового сезону – на 5,3 %, або на 8,24 млн т, що становить річне споживання такої країни, як Індонезія.

Суттєвими споживачами цукру на світовому ринку залишаються в першу чергу країни-виробники. За результатами 2023/24 МР, структура споживання цукру розподілена між Індією – 31,0 млн т, або 17,2 % світового ринку, країнами ЄС – 17,0 млн т (9,4 %), Китаєм – 15,5 млн т (8,6 %), США – 11,5 млн т (6,4 %), а також Бразилією – 9,54 млн т (5,3 %).

За досліджуваний період 2019/20-2023/24 МР спостерігається збільшення споживання цукру у світі на 5,1 %. Найбільше споживання цукру зросло в Таїланді та В'єтнамі на 36,0 % і 22,8 %, відповідно, протягом п'яти останніх років, в інших країнах збільшення споживання цукру було незначним – в межах додаткових 1–10 % за вказаний період. Варто зазначити, що у Бразилії за 2019-2024 рр. спостерігається зниження споживання цукру.

Отже, обсяги запасів цукру на кінець 2023/24 МР становили 33,46 млн т, що на 5,4 млн т менше, ніж у минулому виробничому сезоні та лише 70,2 % від рівня 2019/20 МР (табл. 5).

Наведені розрахунки у таблиці 5 свідчать, що майже 16,5 % кінцевих запасів цукру сконцентровано в Індії, що становить 5,51 млн т солодкого продукту. У Пакистані зберігається 10,5 % від загального обсягу запасів на кінець року. Значні залишки є в Індонезії – 6,6 %, у Таїланді – 6,4 %, Китаї – 5,6 %, країнах ЄС – 4,3 %, Філіппінах – 4,1 % та США – 3,9 %.

Протягом 2019/20–2023/24 МР на світовому ринку цукру спостерігається загальна динаміка скорочення складських запасів станом на кінець 2023/24 сезону на 29,8 % до 33,46 млн т. Так, найбільшого скорочення запасів за досліджуваний період зазнали в Таїланді – у 3,6 рази, Індії – у 2,7 рази та Китаї – 2,2 рази. Слід відзначити, за останні п'ять років збільшили запаси цукру у Пакистані – на 108,9 %, Бразилії – 28,8 %, В'єтнамі в межах 20 %, в Україні – на 14,8 %.

Таблиця 4 – Споживання цукру у світі, млн т

Країна	Маркетинговий рік					Частка, %	2023/24 до 2019/20 %
	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24		
Індія	27,00	28,00	29,00	29,57	31,00	17,2	114,8
ЄС	17,00	16,70	17,00	17,00	17,00	9,4	100,0
Китай	15,40	15,50	14,80	15,50	15,50	8,6	100,6
США	11,11	11,03	11,31	11,32	11,50	6,4	103,5
Бразилія	10,65	10,15	9,50	9,50	9,54	5,3	89,6
Індонезія	7,36	7,45	7,60	7,80	7,90	4,4	107,3
Пакистан	5,54	5,75	6,00	6,20	6,30	3,5	113,7
Мексика	4,35	4,17	4,34	4,48	4,41	2,4	101,4
Єгипет	3,25	3,34	3,43	3,32	3,40	1,9	104,6
Інші	50,69	51,44	50,63	52,11	52,64	29,2	103,8
Всього	171,25	171,86	173,64	174,38	180,05	100	105,1

Джерело: розраховано за даними USDA Foreign Agricultural Service [20].

Таблиця 5 – Кінцеві запаси цукру у світі, млн т

Країна	Маркетинговий рік					Частка, %	2023/24 до 2019/20 %
	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24		
Індія	14,61	13,21	9,51	5,31	5,51	16,5	37,7
Пакистан	1,69	2,75	3,81	3,47	3,53	10,5	208,9
Індонезія	1,94	2,65	2,37	2,33	2,21	6,6	113,9
Таїланд	7,60	9,07	9,21	7,67	2,14	6,4	28,2
Китай	4,03	5,37	5,01	2,09	1,86	5,6	46,2
ЄС	2,08	1,11	1,46	1,27	1,44	4,3	69,2
Філіппіни	1,29	1,20	0,93	1,47	1,36	4,1	105,4
США	1,47	1,55	1,65	1,70	1,31	3,9	89,1
Мексика	0,91	1,12	1,02	0,89	0,95	2,8	104,4
Бразилія	0,59	0,34	0,54	0,69	0,76	2,3	128,8
Інші	8,72	9,06	8,89	9,35	9,45	28,2	108,4
Всього	47,65	50,31	47,53	38,86	33,46	100,00	70,2

Джерело: розраховано за даними USDA Foreign Agricultural Service [20].

Виявлено, що на світовому ринку ціни на цукор протягом 2018-2023 рр. мали тенденцію до зростання. Так, у 2023 р. порівняно з 2018 р. світові ціни на цукор білий та цукор-сирець підвищилися майже удвічі (рис. 1). Проте вже у 2024 р., за даними аналізу цінового моніторингу веб-сайту Національної асоціації цукровиків України «Укрцукор», на світових біржах ціна на цукор білий знизилася

ся до 574,2 дол. США/т (Лондонська біржа), а на цукор-сирець — до 455,3 дол. США/т (Нью-Йоркська біржа) [21].

Прогнозується зростання світової ціни на цукор у 2024/25 МР, що обумовлено зниженням виробництва цукросировини та цукру в Бразилії через затяжну посуху та збільшення обсягів використання цукрової тростини для виробництва етанолу в цій країні [21].

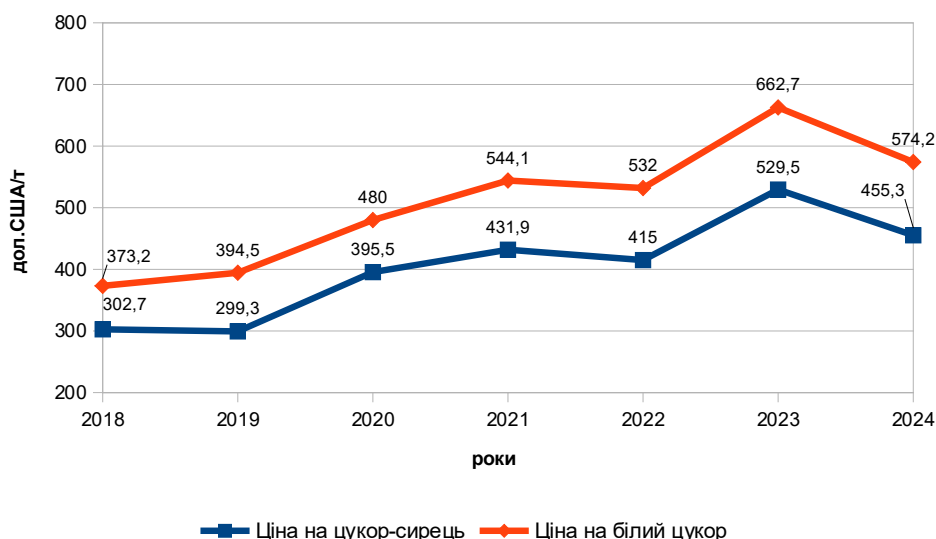

Рис. 1. Світові ціни на цукор-сирець та цукор білий, дол. США/т.

Джерело: розраховано за даними НАЦУ «Укрцукор».

Вплив України на світовий ринок цукру є незначним, адже частка її у загальносвітовому виробництві ледь перевищує 1 %. Однак наша країна має достатній потенціал для розвитку вітчизняного ринку цукру. Цю думку можна довести тим, що впродовж 1986–1990 рр. на її території вирощувалося майже 44 млн т цукросировини та вироблялося 5 млн т цукру на рік. Відомо, що в останні роки виробництво цукру в Україні становило 1,8 млн т, такі обсяги забезпечують внутрішній попит на солодкий продукт і створюють значний експортний потенціал.

Варто зауважити, що за обсягами виробництва цукру з цукрових буряків Україна входить до ТОП-10 європейських виробників поряд з такими країнами, як Франція, Польща, Німеччина, Італія, Румунія, Словаччина, Велика Британія, Бельгія [22].

За даними Державної служби статистики України [23], спостерігається зменшення обсягів імпорту цукру в останні роки, що зумовлено, в першу чергу, збільшенням пропозиції цукру на внутрішньому ринку та забезпеченням внутрішньої потреби цукром власного виробництва.

Виявлено, що обсяги експорту цукру з України коливаються по роках. Найбільший експорт цукру спостерігався у 2024 р. – 749,61 тис. т, найменший у 2021 р. – лише 25,42 тис. т солодкого продукту. Варто зауважити, що у 2024 р. вартість експортованого білого цукру становила 420381,3 тис. дол. США за середньої ціни 560,8 дол. США/т [23].

Внаслідок повномасштабного вторгнення росії на територію нашої держави Європейський Союз в червні 2022 р. встановив режим безмитної торгівлі для більшості товарів українського виробництва, зокрема, і цукру. Довоєнна квота на експорт вітчизняного цукру в країни Європейського Союзу становила 20 тис. т на рік.

З відкриттям ринків європейських країн у 2022 р. експорт українського цукру до країн Європейського Союзу склав 177 тис. т (98,7 % від загального експорту) за 6 місяців 2022 р. та 500 тис. т (97,8 %) у 2023 р. Основними країнами-імпортерами українського цукру були такі європейські країни: Румунія, Італія, Болгарія, Угорщина, Польща, Хорватія, Чехія, Греція, Мальта, Іспанія, Німеччина [23].

Відомо, що значні обсяги постачання цукру з України на європейський ринок призвели до протестів європейських фермерів, на їхню думку, імпорт цукру з України скорочує внутрішні європейські постачання цукру та знижує ціни на солодкий продукт всередині ЄС. Це зумовило запровадження квоти на

експорт цукру до країн Європейського Союзу в розмірі 262 тис. т на рік. За 5 місяців 2024 р. українські виробники цукру вичерпали експортну квоту, тож до 1 січня 2025 р. це вікно для цукровиків було закрито.

Запровадження обмежень з боку Європейського Союзу на постачання цукру змусили українських виробників до пошуку альтернативних ринків збуту солодкого продукту. У результаті у 2024 р. значно розширилася географія експорту українського цукру, оскільки в країни Європейського Союзу було спрямовано 40 % експорту, а на світовий ринок вдалося експортувати рекордних 60 % цукру. Обсяги Експорту білого цукру з України в країни Європейського Союзу у 2024 р. склали 303 тис. т, найбільше українського цукру поставляли до Болгарії (23 % експортованого європейського обсягу), Угорщини (19 %) та Італії (17 %).

На світовий ринок у 2024 р. Україна експортувала 446 тис. т білого цукру. Основними експортерами українського цукру залишаються Туреччина (16 % всього світового експорту), Лівія (12 %), Камерун (8 %) та Північна Македонія (7 %). У поточному 2024/25 маркетинговому сезоні (станом на початок травня місяця) Україна експортувала на світовий ринок 494 тис. т цукру (з них 196,6 тис. т за період січень–квітень 2025 р.). Слід зауважити, що 90 % загальних експортних обсягів цукру було спрямовано на світовий ринок, 10 % склав експорт у країни Європейського Союзу. Лідером серед покупців українського цукру залишається Туреччина (16 % загальних експортних обсягів), на другому місці – Лівія (11 %), на третьому – країни Європейського Союзу (10 %) [23].

Результати виробничої діяльності бурякоцукрових підприємств, реалізації зовнішніх зв'язків та використання продукції акумульовані в балансі пропозиції та попиту цукру в Україні (табл. 6).

Наведені розрахунки таблиці 6 демонструють, що обсяги пропозиції цукру на внутрішньому ринку України у 2023/24 МР формувалися в основному з цукру, виробленого із вітчизняної сировини – 1826 тис. т та незначних обсягів імпорту цукру – 1 тис. т. Разом із перехідними запасами (390 тис. т) загальна пропозиція обсягів цукру становила 2217 тис. т, що на 523 тис. т більше загальної пропозиції у 2022/23 МР (1694 тис. т).

Внутрішній попит на цукор у 2023/24 МР формувався з особистого споживання цукру сукупним обсягом у 910 тис. т та витрат на корм і втрати – 48 тис. т. У 2023/24 МР експорт склав 698 тис. т цукру, а залишки цукру на кінець маркетингового року – 561 тис. т.

Таблиця 6 – Баланс цукру в Україні, тис. т

Стаття балансу	Маркетинговий рік				
	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25 (прогноз)
Загальна пропозиція	1465	1464	1694	2217	2361
Початкові запаси	255	14	364	390	561
Виробництво	1170	1450	1330	1826	1800
Імпорт	40	0	0	1	0
Загальний попит	1451	1100	1304	1656	1770
Внутрішній попит	1380	1045	890	958	1010
Особисте споживання населенням	1325	993	842	910	960
На корм та втрати	55	52	48	48	50
Експорт	71	55	414	698	760
Кінцеві запаси	14	364	390	561	591

Джерело: власні розрахунки автора.

За нашими прогнозними розрахунками, виробництво цукру у 2024/25 МР становитиме 1800 тис. т цукру при потребі внутрішнього ринку на сьогодні 1010 тис. т. Враховуючи перехідні запаси цукру на початок маркетингового року в розмірі 561 тис. т, загальна пропозиція цукру становитиме 2361 тис. тонн. За нашими оцінками, у 2024/25 МР внутрішній ринок буде у повному обсязі потреби забезпечений цукром власного виробництва та є можливість створити значний експортний потенціал.

Висновки. Одержані результати дослідження переконують, що постійні коливання виробництва, які спостерігаються на внутрішньому ринку цукру протягом останніх десятиліть призводять, відповідно, і до цінових коливань. Очевидно, що у дефіцитні роки високий попит на цукор стимулює сільськогосподарські підприємства збільшувати площі посіву цукрових буряків і навпаки. Водночас виникає перевиробництво, ціни на цукор знижуються, виробники його зазнають збитків, а виробники цукрових буряків скорочують посіви під коренеплодами. Внаслідок цього утворюється дефіцит, тому ціни на внутрішньому ринку зростають, і як наслідок бурякосійні підприємства починають збільшувати площі посівів під цією культурою.

Узагальнення результатів проведених досліджень кон'юнктури світового та вітчизняного ринку цукру дав змогу встановити, що

на сьогодні світовий ринок цукру перебуває в мінливих економічних умовах, однак характеризується відносною стабільністю. Безперечно, для нашої країни при визначенні пріоритетних напрямів розвитку вітчизняного ринку цукру необхідно враховувати прогнози, що в найближчій перспективі у світі буде зберігатися тенденція до зростання обсягів виробництва цукру, а споживання солодкого продукту на душу населення у розвинених країнах та Україні буде повільно скорочуватися. Водночас варто зауважити, що у більшості країн, що розвиваються, завдяки зростанню доходів населення та урбанізації, прогнозується зростання споживання цукру на душу населення.

Доведено, що за таких умов для стабілізації ситуації на ринку цукру в Україні необхідно підвищувати конкурентоспроможність вітчизняного цукру та активізувати просування його на продовольчі ринки зарубіжних країн. Вважаємо, що експорт цукру є одним із основних шляхів розвитку галузі, який дозволить розвантажити ринок та наростити прибутки підприємств бурякоцукрової галузі, що в умовах війни надважливо для поповнення державного бюджету за рахунок надходжень від валютних операцій. Для України потенційними покупцями цукру на світовому ринку, перш за все, є країни Близького Сходу і Північної Африки зважаючи, що африканський континент має дефіцит білого цукру в межах 5 млн т на рік.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Mickiewicz B., Britchenko I. Modern trends of sustainable development in the sugar market. *European Research Studies Journal*. 2022. Vol. 25. № 3. P. 717-728. DOI: 10.35808/ersj/3060
2. Organisation for Economic Co-operation and Development. 2024. URL: https://www.oecd.org/en/publications/oecd-fao-agricultural-outlook-2024-2033_4c5d2cfb-en.html
3. Galović T., Bezić H. The competitive-ness of the EU sugar industry. *Zb. rad. Ekon. fak. Rij.* 2019. Vol. 37. № 1. P. 173-189. DOI: 10.18045/zbfri.2019.1.173
4. Budzyńska A., Urbanek M. Forecasting the directions of the EU sugar market development after limiting government intervention. *Economics and Law*. 2022. Vol. 21. № 2. P. 297-315. DOI: 10.12775/EiP.2022.016
5. Kuzmenko E., Smutka L., Strielkowski W., Streimikis J., Streimikiene D. Cointegration Analysis of the World's Sugar Market: The Existence of the Long-term Equilibrium. *E&M Economics and Management*. 2020. Vol. 23. № 4. P. 23-38. DOI: 10.15240/tul/001/2020-4-002
6. Бондар В.С. Лібералізація ринку цукру в країнах ЄС — як виклик цукровиробникам України. *Цукрові Буряки*. 2018. № 1. С. 8-10.
7. Лупенко Ю. О., Сало І. А., Черемісіна С. Г. та інші. Економічний механізм функціонування аграрного ринку України в сучасних умовах: монографія. Київ: ННЦ «ІАЕ». 2023. 184 с.
8. Черемісіна С. Г., Сало І. А., Пархоменко Л. М. Цінова ситуація на ринках продукції рослинництва з урахуванням економічних реалій часу: наукове видання. 2024. Київ: ННЦ «ІАЕ». 60 с.
9. Шпичак О. М., Пархоменко Л. М. Поточна кон'юнктура та прогноз ринку цукру в Україні та світі: наукове видання. 2025. Київ: ННЦ «ІАЕ». 62 с.
10. Духницький Б. В., Пугачов М. І. Перспективи експорту агро-продовольчої продукції України до країн Азії. Київ: ННЦ «ІАЕ». 2024. 116 с.
11. Ібатуллін М. І. Методичні підходи до оцінки кон'юнктури агропродовольчого ринку. *Економіка та управління АПК*. 2015. № 2. С. 43-48.
12. Пархоменко Л. М. Методичні підходи до аналізу кон'юнктури ринку цукру. *Економіка та управління АПК*. 2024. № 1. С. 74-84. DOI: 10.33245/2310-9262-2024-189-1-74-84
13. Чорна Т., Гусятинська Н. Споживання цукру: світові тренди. *Міжнародний науково-практичний журнал «Товари і ринки»*. 2023. № 3 (47). С. 33-52. DOI: 10.31617/2.2023(47)03
14. Шандрівська О. Є., Курин А. Р. Оцінка виробничого та експортно-імпортного потенціалу ринку цукру. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми економіки та управління». 2024. № 2 (8). С. 136-152.
15. Кузьменко С. В., Мельниченко В. В. Тенденції та перспективи розвитку ринку цукру України. *Інноваційна економіка*. 2024. № 2. (98). С. 53-61. DOI: 10.37332/2309-1533.2024.2.7

16. Амонс С. Е., Красняк О. П. Ринок цукру: проблеми та перспективи. *Ефективна економіка*. 2020. № 1. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.1.64

17. Коваленко О. В., Яценко Л. О. Концептуальна модель циклічного розвитку ринку цукру в Україні та світі. *Продовольчі ресурси*. Т. 11. 2023. № 20. DOI: 10.31073/foodresources2023-20-21

18. Пархоменко Л. М. Поточна кон'юнктура та цінова ситуація на ринку цукру в Україні. *Економіка: реалії часу*. Науковий журнал. 2024. № 4 (74). С. 62-70. DOI: 10.15276/ETR.04.2024.7

19. Цукровий буряк vs. цукрова тростина: краща сировина для виробництва цукру та етанолу. 2019. URL: <http://www.ukrsugar.com/uk/post/cukrovij-burak-vs-cukrova-trostina-krasa-sirovina-dla-virobnictva-cukru-ta-etanolu-castina-1>

20. World Centrifugal Sugar: Imports and Exports. 2024. URL: <https://www.fas.usda.gov/data/sugar-world-markets-and-trade-05232024>

21. Офіційний сайт Національної асоціації цукровиків України «Укрцукор». 2025. URL: <https://ukrsugar.com>

22. Челапко Н. Цукровий буряк 2022. Посівні площі. Переробні потужності. Залишки й експорт. URL: <https://latifundist.com/spetsproekt/964-tsukrovij-buryak-2022-posivni-ploshchi-pererobni-potuzhnosti-zalishki-j-eksport>

23. Офіційний сайт Державної служби статистики України. 2025. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

REFERENCES

1. Mickiewicz, B., Britchenko, I. (2022). Modern trends of sustainable development in the sugar market. *European Research Studies Journal*. Vol. 25. No. 3. P. 717-728. DOI: 10.35808/ersj/3060
2. Organisation for Economic Co-operation and Development. (2024). Available at: https://www.oecd.org/en/publications/oecd-fao-agricultural-outlook-2024-2033_4c5d2cfb-en.html
3. Galović, T., Bezić, H. (2019). The competitive-ness of the EU sugar industry. *Zb. rad. Ekon. fak. Rij.* Vol. 37. No. 1. P. 173-189. DOI: 10.18045/zbfri.2019.1.173
4. Budzyńska, A., Urbanek, M. (2022). Forecasting the directions of the EU sugar market development after limiting government intervention. *Economics and Law*. Vol. 21. No. 2. P. 297-315. DOI: 10.12775/EiP.2022.016
5. Kuzmenko, E., Smutka, L., Strielkowski, W., Streimikis, J., Streimikiene, D. (2020). Cointegration Analysis of the World's Sugar Market: The Existence of the Long-term Equilibrium. *E&M Economics and Management*. Vol. 23. No. 4. P. 23-38. DOI: 10.15240/tul/001/2020-4-002
6. Bondar, V.S. (2018). Liberalizatsiya rynku tsukru v krayinakh YES — yak vyklyk tsukrovirobnykam Ukrayiny [Liberalization of the sugar market in the EU countries — as a challenge to sugar producers in Ukraine]. *Tsukrovi Buryaky* [Sugar Beets]. No. 1. P. 8-10.
7. Lupenko, Yu. O., Salo, I. A., Cheremisina, S. G. & others. (2023). *Ekonomichnyy mekhanizm funktsionuvannya agropryduktovoho rynku Ukrainy v suchasnykh umovakh*: monohrafiya. Kyiv: NNTs «IAE». 184 s.

sionuvannya aharnoho rynku Ukrainy v suchasnykh umovakh: monohrafiya [Economic mechanism of functioning of the agricultural market of Ukraine in modern conditions: monograph]. Kyiv: NNTs "IAE". 184 p.

8. Cheremisina, S. G., Salo, I. A., Parkhomenko, L. M. (2024). Tsinova sytuatsiya na rynkakh produkt-siyi roslinnytstva z urakhuvanniam ekonomichnykh realiiv chasu: naukovye vydannya [Price situation in crop production markets taking into account the economic realities of the time: scientific publication]. Kyiv: NNTs "IAE". 60 p.

9. Shpychak, O. M., Parkhomenko, L. M. (2025). Potochna konyunktura ta prohnoz rynku tsukru v Ukraini ta sviti: naukovye vydannya [Current situation and forecast of the sugar market in Ukraine and the world: scientific publication]. Kyiv: NNTs "IAE". 62 p.

10. Dukhnytskyi, B. V., Pugachev, M. I. (2024). Perspektyvy eksportu ahroprodovol'choyi produkt-siyi Ukrainy do krayin Aziyi [Prospects for the export of Ukrainian agro-food products to Asian countries]. Kyiv: NNTs "IAE". 116 p.

11. Ibatullin, M. I. (2015). Metodichni pidkhody do otsinki koniunktury ahroprodovol'chogo rinky [Methodical approaches to assessing the situation in the agro-food market]. *Ekonomika ta upravlinnya APK* [AIC Economics and Management]. No. 2. P. 43-48.

12. Parkhomenko, L. M. (2024). Metodichni pidkhody do analizu konyunktury rynku tsukru [Methodical approaches to the analysis of sugar market conditions]. *Ekonomika ta upravlinnya APK* [AIC Economics and Management]. No. 1. P. 74-84.

DOI: 10.33245/2310-9262-2024-189-1-74-84

13. Chorna, T., Gusyatsynska, N. (2023). Spozhyvannya tsukru: svitovi trendy [Sugar consumption: world trends]. *Mizhnarodnyy naukovo-praktychnyy zhurnal «Tovary i rynky»* [International scientific and practical journal «Goods and Markets»]. No. 3 (47). P. 33-52. DOI: 10.31617/2.2023(47)03

14. Shandrivska, O. E., Kurny, A. R. (2024). Ot-sinka vyrobnychoho ta eksportno-importnoho poten-tsialu rynku tsukru [Assessment of the production and export-import potential of the sugar market]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika»* [Bulletin of the National University «Lviv Polytechnic»]. Seriya "Problemy ekonomiky ta upravlinnya" [Series «Problems of Economics and Management»]. No. 2 (8). P. 136-152.

15. Kuzmenko, S. V., Melnychenko, V. V. (2024). Tendentsiyi ta perspektyvy rozvytku rynku tsukru Ukrainy [Trends and prospects for the development of the sugar market of Ukraine]. *Innovatsiyna ekonomika* [Innovative Economics]. No. 2. (98). P. 53-61. DOI: 10.37332/2309-1533.2024.2.7

16. Amons, S. E., Krasnyak, O. P. (2020). Ry-nok tsukru: problemy ta perspektyvy [Sugar market: problems and prospects]. *Efektivna ekonomika* [Effective economy]. No. 1. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.1.64

17. Kovalenko, O. V., Yashchenko, L. O. (2023). Kontseptsionalna model tsikpilnoho rozvytku rynku

tsukru v Ukraini ta sviti [Conceptual model of cyclic development of the sugar market in Ukraine and the world]. *Prodovolchi resource* [Food Resources]. Vol. 11. No. 20. DOI: 10.31073/foodresources2023-20-21

18. Parkhomenko, L. M. (2024). Potochna konyunktura ta tsinova sytuatsiya na rynku tsukru v Ukraini [Current situation and price situation on the sugar market in Ukraine]. *Ekonomika: realiiv chasu*. *Naukovyy zhurnal* [Economics: realities of the time. Scientific Journal]. No. 4 (74). P. 62-70. DOI: 10.15276/ETR.04.2024.7

19. Tsukrovyy buryak vs. tsukrova trostyna: krashcha syrovyna dlya vyrobnytstva tsukru ta etanolu [Sugar beet vs. sugar cane: the best raw material for sugar and ethanol production]. [2019]. Available at: <http://www.ukrsugar.com/uk/post/cukrovij-burak-vs-cukrova-trostina-krasa-sirovina-dla-virobnictva-cukru-ta-etanolu-castina-1>

20. World Centrifugal Sugar: Imports and Exports. (2024). Available at: <https://www.fas.usda.gov/data/sugar-world-markets-and-trade-05232024>

21. Ofitsiynyy sayt Natsionalnoyi asotsiatsiyi tsukrovkyv Ukrainy «Ukrtsukor» [Official website of the National Association of Sugar Producers of Ukraine «Ukrtsukor»]. (2025). Available at: <https://ukrsugar.com>

22. Chelapko, N. Tsukrovyy buryak 2022. Posivni ploshchi. Pererobni potuzhnosti. Zalyshky y eksport [Sugar beet 2022. Sowing areas. Processing capacities. Reminders and exports]. Available at: <https://latifundist.com/spetsproekt/964-tsukrovij-buryak-2022-posivni-ploshchi-pererobni-potuzhnosti-zalishki-j-eksport>

23. Ofitsiynyy sayt Derzhavnoyi sluzhby statystyky Ukrainy [Official website of the State Statistics Service of Ukraine]. (2025). Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>

The world sugar market and Ukraine's place in it

Parkhomenko L.

The article analyzes the current situation in the world sugar market, in particular, an analysis of sugar production and consumption, sugar exports and imports, the price situation on world exchanges, both for beet sugar and for cane sugar. It is noted that Ukraine's influence on the world sugar market is not significant, since its share in global production barely exceeds 1%.

It is established that the largest sugar producers in the world are Brazil, India, the EU, China and Thailand, whose share in global production reaches 60% every year. In some years, the top five may include other countries, in particular the USA and Pakistan, it is the first five that are decisive from the point of view of the world market.

The author notes that the main world producers of cane sugar are Brazil and India, and the largest producers of both sugar beets and, accordingly, beet sugar are the countries of the European Union.

China and the USA combine the cultivation of sugar beets and sugar cane and, accordingly, the pro-

duction of sugar from them. It is argued that the preservation of sugar beet cultivation, despite cheaper cane, is a reflection of global trends in the confrontation between beet and cane sugar production and indicates the strategic importance of sugar beets in maintaining the balance of agricultural production. Among the main exporting countries, Brazil is highlighted, which has been the world leader in sugar exports for several decades in a row and traditionally exports 60-75% of sugar produced. Fluctuations in this indicator depend on the volume of domestic production and the situation on the world market.

It is noted that on the world market over the past five years, world prices for white sugar and raw sugar have almost doubled. An increase in world prices for

sugar is predicted, which is due to a decrease in the production of raw sugar and sugar in Brazil due to a prolonged drought and an increase in the use of sugar cane for ethanol production in this country.

It was concluded that for the further development of the domestic sugar market it is necessary to intensify trade in sweet products, to search for its niche in the world sugar market, having the need for this and potential opportunities. At the state level, it is necessary to determine the place of Ukraine in world sugar production, export opportunities, competitiveness of domestic sugar products in the world market, in order to develop an export-import policy for this strategically important product for the country in the future.

Key words: world sugar market, production, consumption, export, import, prices.

Copyright: Пархоменко Л. М. © This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

ORCID iD:

Пархоменко Л. М.

<https://orcid.org/0009-0001-1651-5207>